

Indsatsen over for børn og unge i en udsat position

- Vores viden om hvad der virker

Børnekonferencen 2018

*Jill Mehlbye
Docent,
Programleder Børn og Unge*

VIVE Marts 2018

Oplæg om udsatte børn og unge – indsats og effekt?

Hvem er i en udsat position – og hvor mange?

Hvordan opdager vi dem?

Hvad får os til at handle?

Hvilke handlemuligheder har vi?

Effektstudier af indsatser?

Lovende praksis?

Elementer i lovende indsatser

Hvem er de udsatte børn og
unge
– og hvor mange???

Hvem er de?

- Børn og unge der mistrives i dagtilbud og skole – mobning, indlæringsvanskeligheder, social isolation.....
- Børn og unge med stress grundet belastende livsvilkår
- Det gælder fx børn og unge der udsættes for kortvarigt og langvarigt stress (forældres skilsmisse, forældres sygdom, forældres manglende trivsel, overgreb mm)
- Det er deres livsvilkår, der betinger deres vanskeligheder
- Børns adfærd skal forstås ud fra den sammenhæng, de lever i/vokser op i

Hvem er især udsatte?

- De stille piger.....12-tals pigerne.....hvad med dem?
- Den nye nationale sundhedsprofil kan fortælle at en fjerdedel af de 16-24-årige piger klager over et højt stressniveau
- De mange krav om perfektionisme .. stresser måske de unge – og især pigerne

- Det er langt fra alle børn og unge fra socialt udsatte familier, der udvikler sociale eller psykiske vanskeligheder
- Børn og unge fra familier, der er ”velfungerende” kan også være i risiko for at udvikle sociale og psykiske vanskeligheder

Hvor mange børn og unge taler vi om?

- Det vurderes, at 2 – 6 % af alle børn og unge lever i social udsathed, dvs. mellem 25-100.000 børn og unge
- *Underretninger* på i alt 64.300 børn og unge i 2016, dvs. ca. 4% af alle børn og unge i alderen 0-17 år
- *Forebyggende* indsatser iværksat over for 43.821 børn og unge i 2016
- *Fattigdom* 25.000 børn og unge i Danmark lever i *fattigdom* i 2017, dvs. omkring 2,1 -2,5% af alle børn og unge
- *Især* de 15-17-årige i fattigdom oplever manglende trivsel

Hvordan opdager vi dem???

Hvordan opdager vi signalerne på manglende trivsel?

Der er mindst 100 tegn på manglende trivsel
– og ingen klare årsags-virknings sammenhænge

- Det barn, der hele tiden kommer i konflikt med børn og voksne
- Det barn, der ikke kan styre sit temperament
- Det barn, der er meget angst
- Det barn der er meget urolig og ukoncentreret
- Det psykisk isolerede barn
- Det barn, der er påfaldende stille

Børn og unges tegn på stress fx konflikter i familien/svært ved at klare sig i skolen

- Små børn diffuse mavesmerter - manglende overskud og generel tristhed
- Større børn hovedpine - manglende overskud og generel tristhed
- Konflikter – svært ved at huske
- Indre og ydre uro
- Manglende koncentration
- Social isolation
- Giver let op

Hvad får os til at handle
– eller ikke at handle??

Forudsætninger: Dialog, viden og ansvar

- Reaktion på fornemmelser
- Systematisk dialog om børnene
- Viden om reaktioner på fx stress og grænsesætning
- Turde se det "unævnelige" (fysisk, seksuel og psykisk vold)
- Turde tage ansvar – turde handle
- Faglig sikkerhed og viden/usikkerhed

Værktøjer som hjælper til at "se" (for de professionelle)

- Faglig dialog
- Opmærksomhed på hvert enkelt barn
- Viden om socialt samspil i grupper
- Viden om risikofaktorer

- Trivselsvurderinger (opsporingsmodellen)- løbende systematisk opmærksomhed – fælles dialoger og opmærksomhed – følge det enkelte barns udvikling

Opmærksomhed og indsats på forskellige niveauer

Alle børn og unge

Børn og unge i begyndende
mistrivsel

Børn og unge i alvorlig mistrivsel

Hvad "virker" især??

Egentlige effektstudier

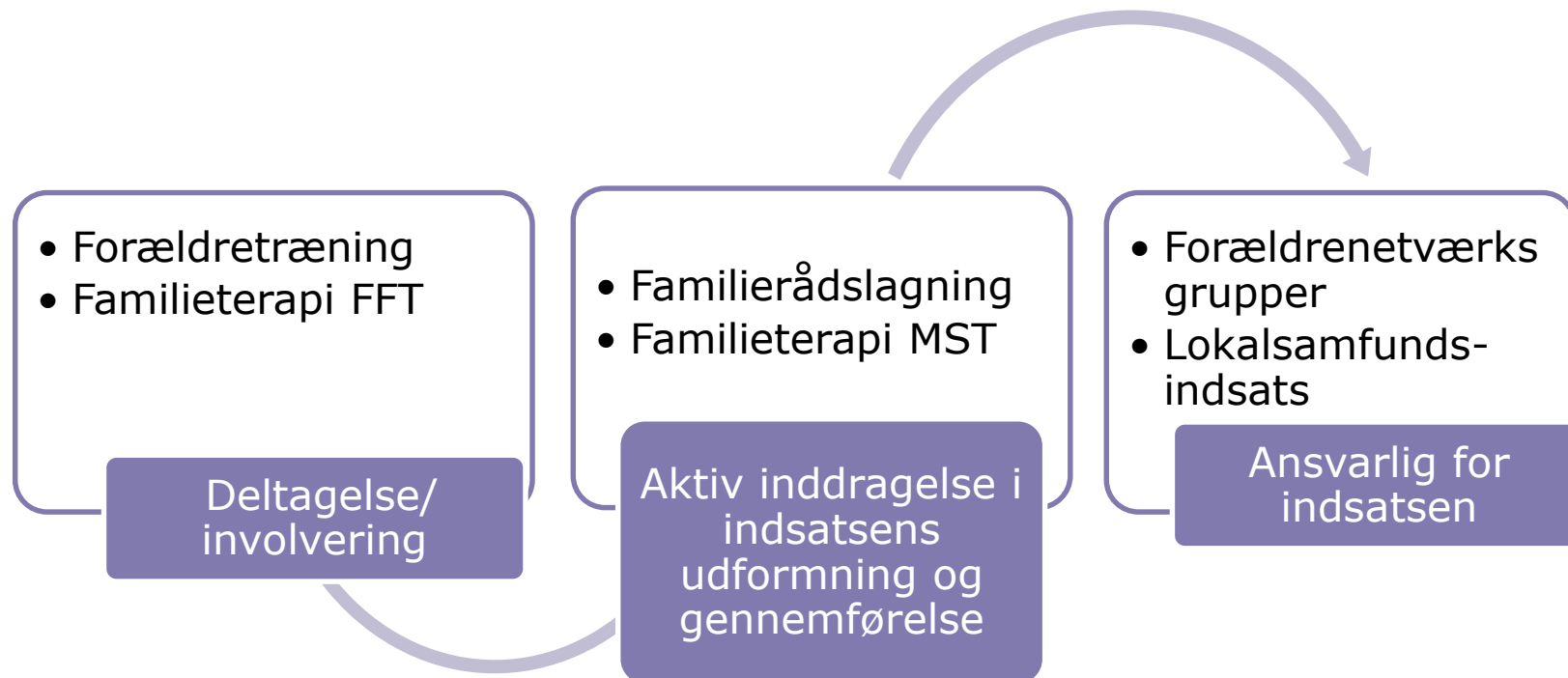
- Klart eksperimentielt design
- Klare mål
- Opstilling af effektmål
- Forskningsdesign med kontrolgruppe – der matcher forsøgsgruppen - lodtrækning

Lovende praksis

- Forankret i teori
- Systematisk beskrivelse af indsatsen
- Præcise og konkrete mål for indsatsen og virkningen af den
- Overførbarhed
- Faglig refleksion
- Relationelt samarbejde
- Monitorering og opfølgning
- Påvist en positiv virkning for målgruppen

Indsats over for børn og unge i en udsat position – litteraturstudier og empiriske undersøgelser

Forskellig grad af inddragelse af børn og forældre

Effektstudier: Forældretræningsprogrammer

Lav grad af indflydelse/medbestemmelse

- Adfærdsregulerende programmer
- Effekt: ændret adfærd hos de unge
- Effekten styrkes, når den kombineres med andre indsatser fx familieterapi

Effektstudier: Familieterapi

Multisystemisk terapi (MST):

- Høj grad af inddragelse i plan og implementering
- Ikke entydige positive effekter af MST

Functional Family Terapi (FFT):

- Lav grad af deltagelse – planen er lagt på forhånd
- Positiv effekt både på forældre og unge

• Lovende praksis - Familiegrupper i dagtilbud- Marlborough metoden

- Alle kommitter sig til at styrke barnets trivsel
- Ugentlige møder af 3 timer i tilknytning til dagtilbuddet
- Indledes med hvordan er ugen gået
- Hvad skal drøftes – forældrene bestemmer

- Forældrene træner bestemte forældrekompetencer
- Børnene træner bestemte færdigheder fx selv tage tøj på
- Dagtilbuddet registrerer løbende hvordan det går

Lovende praksis - Forældrenetværksgrupper - høj involvering for at finde fælles løsninger

- Netværksmøder mellem forældre med fælles problemer med deres unge
- Forældrene styrer møderne mht. emner og (indbyrdes) aftaler/finder i fællesskab løsninger og udfører dem i fællesskab
- Forældrene fortæller, hvad der optager dem
- Konsulent faciliterer møderne
- Gruppen består af 6-8 forældre
- De mødes gennem ½ år
- To timers møder en gang om måneden

Et eksempel: Vigtigt i forældre-netværksgrupper

- Deltagerne er velforberedte
- Facilitatoren/lederen støtter gruppeprocessen, men giver ikke direkte råd til forældrene
- Facilitatoren/lederne har viden om gruppeprocesser
- Møderne har en fast struktur, alle forældre kommer til orde
- Det er et fortroligt rum med tavshedspligt
- Forældrene finder selv løsninger på de fælles problemer, hvilke giver dem fælles ejerskab til beslutningerne

Et eksempel: Forældrenes reaktion

”Vi opdagede, at andre forældre havde de samme problemer som os – vi troede, at det var nogle bestemte og anderledes forældre, der havde den slags problemer, det var det ikke”

”han (konsulenten) er meget vidende og han gav os ikke gode råd, men kunne fortælle os om, hvad han vidste om unges problemer fra forskningen”

”Vi i forældregruppen fandt frem til nogle fælles aftaler, som gjorde at vi fik mere styr på vores børn”

”..samtaleforløbet har været en stor hjælp for os, og vores barn har det langt bedre nu”

Lovende praksis

Samtalegrupper og netværk for børn og unge

1. Samtalegrupper med fællesspisning, biografture, temaaftener mm samt undervisning
2. Løst organiserede cafe- og klubtilbud med socialt samvær og aktiviteter for ensomme børn og unge, mens andre var psykologfaglige gruppeforløb
3. Lige fra ½ år op til to år med typisk mødefrekvens en gang ugt.
 - Fokus på at styrke de unges netværk, sociale kompetencer og selvværd
 - De unge oplever, at deres faglige niveau er blevet forbedret
 - *Kilde: Nana Højgaard m.fl "Målrettede indsatser i dagtilbud "Vive 2018*

Lovende praksis: Familierådslagning

- Det er barnets rådslagning
- Det er barnet, der beslutter, hvem der skal deltage
- Det inviterede netværk og barnet drøfter og finder løsninger på de spørgsmål, som er aftalt med barn og forældre

- Samordner inviterer netværket
- Samordner arrangerer det praktiske
- Socialrådgiver deltager ikke, men er tæt på
- Løsninger noteres og godkendes af socialrådgiver

Familierådslagning: Høj grad af selvbestemmelse

- Barnet er i centrum
- Familien og dens netværk skal selv finde en løsning – uden deltagelse af socialrådgiver
- Der findes ressourcer og løsninger i eget netværk
- Resultat: større ejerskab til løsninger
- Effekt: færre anbringelse uden for forældre- og netværk

Vigtige pointer ved brug af familierådslagning

Let adgang:

- Socialrådgiverne tilbyder alle familier familierådslagning, når der er et problem omkring et barn og en ung
- Socialrådgiverne kan selv igangsætte familierådslagning

Ansvarlig:

- Barnet og den unge formulerer selv så vidt muligt spørgsmålene
- Familierne og deres netværk er godt forberedte og motiverede

Model følges

- Modellen for gennemførelse af familierådslagning følges – med neutral samordner

Familiernes reaktion på familierådslagning

”Det var en rigtig god måde at løse Henriks problemer på, og nu kan vi alle bakke op på den løsning, vi i fællesskab har fundet ”

”Vi har fået en helt anden dreng”

” Da min sagsbehandler foreslog familierådslagning tænkte jeg, det lyder da latterligt,

....men det viste sig, at formålet var vildt godt, jeg kunne sige min mening lige ud og de andre hørte efter, og de kunne også sige deres mening, det var rigtigt godt, og i dag har jeg det rigtigt godt”

Vigtige mekanismer i effektiv forældre - og børn og unge inddragelse

- Empowerment
- Psykologisk kontrakt
- Sammenhæng mellem problemer og løsninger
- Ejerskab til løsninger
- Ansvarlig for løsningen

Konklusion

Hvilke elementer i en indsats virker især....

Hvilke elementer i en indsats virker især....

- Opmærksomhed og støtte kan være en hjælp i sig selv
- Se og forstå barnet/den unge i sin kontekst
- Systemisk perspektiv
- Medinddragelse/deltagelse af børn og forældre
- Klare mål og klar pædagogisk/psykologisk tilgang
- Fælles strategi i indsatsen
- Høj grad af faglig dialog/refleksion
- Monitorering og opfølgning

TAK FOR OPMÆRKSOMHEDEN!

